

Sygn. akt III USKP 148/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 sierpnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)
SSN Bohdan Bieniek (sprawozdawca)
SSN Józef Iwulski

w sprawie z odwołania S. K.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.
o wypłatę świadczeń w zbiegu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 25 sierpnia 2022 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie,
z dnia 10 listopada 2020 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. oddala skargę kasacyjną,**
- 2. zasądza od odwołującego się na rzecz organu rentowego
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Lublinie, wyrokiem z dnia 10 listopada 2020 r., zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 20 lipca 2020 r. i oddalił odwołanie S. K. od decyzji organu rentowego z dnia 4 czerwca 2019 r., mocą której przyznano

odwołującemu się emeryturę, zawieszając jednocześnie jej wypłatę z uwagi na zbieg prawa do więcej niż jednego świadczenia.

W sprawie ustalono, że odwołujący się (urodzony w 1953 r.) w 2019 r. złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 53, dalej ustawa emerytalna). Pozwany przyznał prawo do tego świadczenia, ustalając wysokość na kwotę 2.216,74 zł, ale zawiesił jego wypłatę z uwagi na zbieg prawa do więcej niż jednego świadczenia.

Nadto ustalono, że odwołujący się jest emerytem wojskowym, a w 2017 r. został zaliczony do pierwszej grupy inwalidztwa z ogólnego stanu zdrowia oraz trzeciej grupy inwalidztwa w związku ze służbą wojskową. Z racji zbiegu prawa do świadczeń odwołujący się pobiera rentę wojskową inwalidzką jako świadczenie korzystniejsze. Przed rozpoczęciem zawodowej służby wojskowej wnioskodawca nie pozostawał w zatrudnieniu. Służbę wojskową pełnił od 15 września 1972 r. do 10 kwietnia 1996 r., by następnymi latami podjąć zatrudnienie w powszechnym systemie ubezpieczenia społecznego. Do wysługi emerytalnej doliczono wnioskodawcy okresy składkowe po zakończeniu służby wojskowej (od 1 sierpnia 1996 r. do 30 września 2006 r.), lecz nie miały one wpływu na wysokość emerytury wojskowej, ponieważ wysokość świadczenia była ustalona w maksymalnej wysokości (75% podstawy wymiaru).

Zdaniem Sądu pierwszej instancji, spór sprowadzał się do kwestii, czy odwołujący się jest uprawniony do pobierania jednocześnie więcej niż jednego świadczenia, skoro po przejściu na emeryturę wojskową wypracował uprawnienie do emerytury powszechnej. Oceniając jego żądanie, Sąd Okręgowy odwołał się do art. 95 i 96 ustawy emerytalnej oraz stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17 (OSNP 2019 nr 9, poz. 114). W ocenie Sądu pierwszej instancji, skoro odwołujący się nie ma możliwości doliczenia okresów zatrudnienia w powszechnym systemie ubezpieczenia społecznego do świadczenia z tytułu służby wojskowej, to stosownie do zasad równości winien mieć prawo do wypłaty świadczenia z ustawy emerytalnej.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że ustalenia faktyczne nie są sporne, zaś w odniesieniu do kwestii materialnoprawnych zaakcentował zasadę prawa do jednego

świadczenia. W sprawie nie można pominąć, że uprawniony ma przyznane prawo do emerytury wojskowej, wojskowej renty inwalidzkiej oraz do emerytury z ustawy emerytalnej. Wojskowa renta inwalidzka, którą pobiera odwołujący się, jest wyższa od emerytury z ustawy emerytalnej, dlatego organ rentowy zawiesił ubezpieczonemu prawo do emerytury z powszechnego systemu emerytalnego. Sąd drugiej instancji zauważył, że wojskowa emerytura odwołującego się wynosi 75% podstawy wymiaru (62,10% z tytułu wysługi emerytalnej i 15% zwiększenia z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wojskową).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w sytuacji wnioskodawcy nie można obliczyć jego emerytury wojskowej z uwzględnieniem „stażu cywilnego”, bowiem okresy składkowe po zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej nie mają znaczenia dla ustalenia wysokości wojskowej emerytury. Dodatkowo Sąd zwrócił uwagę na okoliczności analizowanego sporu. Otóż realny zbieg odnosi się do ewentualnej wypłaty wojskowej renty inwalidzkiej, która jako świadczenie korzystniejsze jest wypłacana od 2017 r., oraz emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Z tych względów skarżącego nie obejmuje wyjątek określony w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej i nie można oprzeć rozstrzygnięcia na mocy wyroku Sądu Najwyższego w sprawie I UK 426/17.

Mając powyższe na względzie, Sąd Apelacyjny orzekł z mocy art. 386 § 1 k.p.c.

Skargę kasacyjną wywiódł pełnomocnik odwołującego się, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości oraz podnosząc naruszenia prawa materialnego, to jest: a) art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej, przez: (-) przyjęcie, że ubezpieczony nie spełnia warunków do pobierania dwóch świadczeń jednocześnie w sytuacji, gdy nie miał możliwości „skonsumowania” okresu cywilnej wysługi emerytalnej z uwagi na pobieranie świadczenia w ramach pionu wojskowego w maksymalnym wymiarze podstawy świadczenia; (-) błędne ustalenie, że odwołujący się miał możliwość obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu „cywilnego” stażu emerytalnego, podczas gdy był tej opcji pozbawiony z uwagi na fakt osiągnięcia maksymalnego wymiaru; (-) błędne uznanie, że sytuacja ubezpieczonego nie kwalifikuje się do zastosowania wyjątku z art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej; b) art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 15a ustawy z dnia

10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 330), przez uznanie, że przepisów powyższych ustaw nie stosuje się do wnioskodawcy, ponieważ został on powołany do zawodowej służby wojskowej przed 1 stycznia 1999 r. w sytuacji, gdy przepis art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej stanowi, iż zasada wypłaty jednego świadczenia nie obowiązuje w przypadku, gdy wojskowe świadczenie emerytalne zostało obliczone według zasad określonych w art. 15a ustawy o emeryturach wojskowych, a nie że zostało przyznane na podstawie art. 15a ustawy o emeryturach wojskowych; c) naruszenie art. 32 Konstytucji, przez taką interpretację art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej i art. 15a ustawy o emeryturach wojskowych, która pozwala wypłacać dwa świadczenia jedynie niektórym osobom w ramach jednej grupy emerytalnej; d) naruszenie art. 67 ust. 1 Konstytucji polegające na pozbawieniu obywatela prawa do zabezpieczenia społecznego w ramach filaru cywilnego, w sytuacji gdy ubezpieczony odprowadzał składki emerytalne przez okres 20 lat, co w praktyce pozbawia ubezpieczonego środków do życia, na które sam zapracował.

Mając powyższe na względzie, skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i oddalenia apelacji organu rentowego wraz z zasądzeniem na rzecz ubezpieczonego kosztów procesu za drugą instancję i postępowanie kasacyjne; ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany wniósł o jej oddalenie oraz orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie jest zasadna, bowiem pojawiające się w niej problemy prawne (okoliczności faktyczne były bezsporne) zostały już rozstrzygnięte w judykaturze uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2021 r., III UZP 7/21 (OSNP 2022 nr 6, poz. 58), zgodnie z którą ubezpieczonemu, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r. i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru obliczoną bez uwzględnienia okresów składkowych i nieskładkowych, z tytułu których jest

uprawniony również do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez niego (art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 7 ustawy zaopatrzeniowej).

W uzasadnieniu powołanej uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnił powody, dla których nie można zaakceptować stanowiska skarżącego („powinieniem otrzymywać dwa świadczenia”), a tym samym wyznaczył standard interpretacyjny, który obecnie nie pozwala akceptować wykładni prezentowanej w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17 (OSNP 2019 nr 9, poz. 114).

Sąd Apelacyjny nie dopuścił się naruszenia art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej, tylko dlatego, że zdaniem skarżącego zaprezentowana wykładnia wyklucza możliwość pobierania świadczeń w zbiegu (z systemu zaopatrzeniowego i ustawy emerytalnej). Naturalnie, jakie świadczenie pobiera skarżący z systemu zaopatrzenia (emeryturę lub rentę) nie ma znaczenia, gdyż chodzi o standard, czy istnieją podstawy prawne do otrzymywania więcej niż jednego świadczenia. Problem ten nie jest zupełnie nowy, bowiem już w wyroku z dnia 8 maja 2012 r., II UK 237/11 (OSNP 2013 nr 7-8, poz. 91) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że zasada pobierania jednego świadczenia (wyższego lub wybranego przez uprawnionego) w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń (art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej) dotyczy również zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w tej ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w ustawie zaopatrzeniowej. W uzasadnieniu Sąd Najwyższy wyjaśnił, że wnioskodawca, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r., uprawniony do renty wojskowej i pobierający to świadczenie, nie może jednocześnie pobierać świadczenia powszechnego, mimo że spełnił warunki do jego nabycia i prawo to zostało mu przyznane. Sąd Najwyższy stwierdził jednocześnie, że bez znaczenia dla powyższej kwestii jest ta część regulacji art. 95 ust. 2, która zastrzega wyjątek dla przypadku, gdy emerytura wojskowa została obliczona według zasad określonych w art. 15a ustawy zaopatrzeniowej. Analogiczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 grudnia 2013 r., II UK 223/13 (LEX nr 1394110), stwierdzając, że wyjątek przewidziany w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej dotyczy przypadku obliczenia emerytury wojskowej na podstawie art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych (dla żołnierza, który został

powołany do służby zawodowej po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r.), a od dnia 1 stycznia 2013 r. - również na podstawie art. 18e tej ustawy (dla żołnierza powołanego do zawodowej służb wojskowej po raz pierwszy po dniu 31 grudnia 2012 r.).

W cytowanej już uchwale składu powiększonego Sądu Najwyższego (III UZP 7/21) przekonywująco wyjaśniono, że brzmienie art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej winno być dekodowane – z uwagi na jego treść – nie tylko za pomocą językowych metod interpretacyjnych, ale również wymaga sięgnięcia do reguł pozajęzykowych. Z tego względu zwrot „z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa (...) została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo 18e ustawy (zaopatrzeniowej)...” daje podstawę do przyjęcia, że ów wyjątek należy interpretować nie tylko przedmiotowo, to znaczy wyłącznie przez pryzmat zasad obliczania emerytury wojskowej wynikających z art. 15a albo 18e ustawy zaopatrzeniowej, ale także podmiotowo, co oznacza konieczność wzięcia pod uwagę adresatów tych przepisów. To dla nich ustawodawca wprowadził bowiem (na przyszłość) możliwość równoczesnego pobierania emerytury wojskowej i emerytury powszechnej, odbierając im równocześnie prawo do wzrostu emerytury wojskowej z tytułu doliczenia stażu „cywilnego” i pozostawiając jednak taką samą możliwość (prawo wyboru) także dla żołnierzy powołanych do służby przed dniem 2 stycznia 1999 r., po spełnieniu (poczynając od dnia 1 stycznia 2025 r.) przesłanek określonych w art. 18i ustawy zaopatrzeniowej.

O ile bowiem we wcześniejszym okresie mieliśmy do czynienia z sytuacją, w której wzrost emerytury wojskowej mógł nastąpić z tytułu doliczenia okresów składkowych i nieskładkowych, a prawo do emerytury powszechnej wiązało się nie tylko z osiągnięciem wieku emerytalnego, ale także z posiadaniem określonego stażu emerytalnego, złożonego właśnie z okresów składkowych i nieskładkowych, o tyle nowe zasady obliczania emerytur wojskowych dla żołnierzy powołanych do służby po dniu 1 stycznia 1999 r. oraz poczynając od dnia 1 stycznia 2013 r. znajdują bądź będą w przyszłości znajdować zastosowanie w czasie, gdy prawo do emerytury powszechnej jest uzależnione wyłącznie od osiągnięcia wieku emerytalnego i zgromadzenia odpowiedniego kapitału składkowego, a nie od okresu, w którym ów kapitał był gromadzony. Opisany wyżej rezultat wykładni

systemowej znajduje potwierdzenie także w wykładni funkcjonalnej (celowościowej) art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej. Zatem osoba uprawniona do emerytury wojskowej oraz emerytury powszechnej, która pozostawała w zawodowej służbie wojskowej w dniu 1 stycznia 1999 r. musi dokonać wyboru świadczenia, które ma być jej wypłacane, również wtedy, gdy wysokość emerytury wojskowej została obliczona wyłącznie na podstawie okresów tej służby, bez „uzupełnienia” jej o zwiększenie wynikające z przebytych okresów składkowych i nieskładkowych.

Nie ma także przesłanek do podzielenia zarzutów naruszenia ustawy zasadniczej (art. 32 i 67). Wykładnia i stosowanie prawa należą w pierwszej kolejności do sądu powszechnego. Można przyjąć, że Sąd Apelacyjny ma na uwadze art. 67 Konstytucji, czyli że prawo do zabezpieczenia społecznego to domena ustawy zwykłej, zatem w ustawie zasadniczej nie jest uregulowany wyjątek od zasady wypłaty jednej emerytury. Zresztą siłą rzeczy skarżący nie został pozbawiony prawa do zabezpieczenia społecznego, skoro je pobiera. Sporne uregulowanie nie nosi cech nierówności, zwłaszcza gdy spojrzeć się szerzej na system zaopatrzenia, w którym także inne grupy zawodowe mimo opłacania składek nie mają prawa do zbiegu świadczeń (sędziowie, prokuratorzy). Nadto należy mieć na względzie, że reformy systemów emerytalnych *a priori* zakładają nierówności już w ramach jednej grupy (żołnierze), skoro dzieli się ich na starszych żołnierzy, którzy mają prawo do wypłaty jednej emerytury, i na tych, którzy mogliby mieć wypłacaną również drugą emeryturę. Różnica w sytuacji emerytalnej żołnierzy jest też istotna, gdy się poprzestanie na art. 15, 15a, 18e, albowiem powołani do służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r. nie mogą zaliczyć do podstawy wymiaru emerytury wojskowej okresów cywilnych. Natomiast starsi żołnierze mają takie uprawnienie, co pozwala im na uzyskanie emerytury wojskowej w wysokości 75% podstawy wymiaru. Nie jest to wartość mała, jeśli się zauważy, że podstawą jest ostatnie uposażenie żołnierza zawodowego. W systemie powszechnym emerytura liczona jest generalnie jako średnia z zatrudnienia.

Sumując powyższe, Sąd Najwyższy orzekł z mocy art. 398¹⁴ k.p.c. i art. 98 § 1 w związku z art. 108 § 1 oraz art. 398²¹ k.p.c.

[as]

